

Representantforslag 15 S

(2014–2015)

fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås

Dokument 8:15 S (2014–2015)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Anne Tingelstad Wøien og Janne Sjelmo Nordås om å endre systemet med nasjonale prøver til utvalgsprøver og redusere testingen i grunnskolen

Til Stortinget

Bakgrunn

Mål, resultatstyring og markedsprinsipper er viktige elementer i teorien «New Public Management». Som i store deler av reformeringen av offentlig sektor på tidlig 2000-tallet fikk disse prinsippene også innvirkning på utformingen av reformen kunnskapsløftet som ble innført i 2006. Læreplanene gikk fra å være innholdsstyrte til å bli målstyrte. De ulike nasjonale kompetansemålene ble angitt for ulike årstrinn, ikke for hvert år. Det ble overlatt til de lokale skoleeierne å utarbeide lokale læreplaner for hvert årstrinn.

Overgangen til målstyrte læreplaner har ført til en kraftig økning i vurdering, rapportering og tilbakemelding, både til lokale og sentrale myndigheter. Det er etablert tilbakemeldings- og rapporteringssystemer som er tidkrevende og som gir mindre tid for lærerne til å utføre sin profesjon. Mange oppfatter at målstyringsreformen er blitt en resultatstyringsreform som også overvåker og sammenligner resultater nasjonalt og lokalt. Det er også grunn til å være bekymret for om undervisningen blir smalere. Av tilbakemeldinger fra lærere og foreldre og gjennom tidsbruksutvalgets innstilling (2009) og St.meld. nr. 19 (2009–2010) er det viktig å ha et kontinuerlig kritisk blikk på utviklingen.

Målstyringen er begrunnet i et behov fra myndighetene til å forsikre seg om at de nasjonale lærings-

målene oppnås. Skolens oppgave og formål er imidlertid mye videre enn å måle resultat i fellesfag fra år til år. Skolen har et bredt samfunnsmandat – hele eleven skal gjøres til «gagns menneske». Forslagsstillerne mener derfor det er på tide å rette et kritisk blikk på totalitet og effekt av kontroll- og styrings-systemene.

Nasjonale prøver ble innført våren 2004. Formålet med nasjonale prøver er fastsatt av departementet og nedfelt i «Rammeverk for nasjonale prøver»:

De nasjonale prøvene skal kartlegge i hvilken grad elevenes ferdigheter er i samsvar med læreplanens mål for de grunnleggende ferdighetene lesing, regning og deler av faget engelsk. De nasjonale prøvene er utviklet i tråd med mål i læreplanen etter 4. og 7. årstrinn og blir avviklet om høsten, kort tid etter at elevene har startet på 5., 8. og 9. trinn. Prøvene skal gi informasjon til elever, lærere, skoleledere, foresatte, skoleeiere, de regionale myndigheter og det nasjonale nivået som grunnlag for forbedrings- og utviklingsarbeid.

De første årene med nasjonale prøver bar preg av sterk uro og til dels kraftig motstand blant lærere, elever, skoleledere og foreldre. Dette skyldtes blant annet innføring av prøvene i raskt tempo, dårlig forankring og mangel på dialog om innhold og nytte. Blant annet ble det reist kritikk mot det store omfanget av prøver og at arbeidsbelastningen på skolene og lærerne ble for stor. Den forskningsbaserte evalueringen av prøvene avdekket at prøvene hadde for dårlig kvalitet. I tillegg gjorde en omfattende publisering av resultater på skolenivå det lett for media å rangere skoler basert på resultater som ikke holdt faglige mål.

Under den rød-grønne regjeringen ble det gjennomført flere endringer og forbedringer av systemet med de nasjonale prøvene der oppmerksomheten ble endret fra rangering og konkurranse til prøver som lærerne i større grad kan bruke som pedagogiske

verktøy og som rektorer kan bruke for å få oversikt over det faglige nivået på skolen. Antallet nasjonale prøver ble redusert, og i 2007 ble nye og forbedrede prøver innført i ny form og med justert kurs.

Det er grunn til å slå fast at de nasjonale prøvene i de senere åra har bidratt til større oppmerksomhet om elevenes læring, mer bevisste skoleledere og medført at kommunepolitikere og kommuneadministrasjonen lokalt lettere kan følge opp, støtte og veilede skoler.

Kvalitetsutviklingssystemet

Nasjonale prøver inngår som en del av et omfattende kvalitetsvurderingssystem i grunnskolen. I tillegg finnes:

- Læringsstøttende prøver for å gjøre det lettere for lærere å gi tilbakemeldinger som fremmer elevenes læring.
- Karakterstøttende prøver for å gjøre det lettere for lærerne å sette riktige standpunkt karakterer.
- Kartleggingsprøver for å klarlegge på hvilke områder eleven trenger hjelp.
- Internasjonale undersøkelser (som PISA, TIMSS, PIRLS, ICCS) for å vurdere norske elevers kompetanse over tid (trend) og for å sammenlikne norske elevers prestasjoner med andre lands elever.
- Brukerundersøkelser for å få fram meninger om læring og trivsel på skolene (elevundersøkelsen).
- Veiledning hvis formål er å gi støtte til lærere, skoler og kommuner slik at disse blir bedre i stand til å bruke resultatene.
- Forskrift som «vurderingsforskriften» som gir retningslinjer om underveisvurdering og sluttvurdering.
- Lokale kvalitetsvurderingsverktøy som for eksempel ståstedsanalysen.
- Egne lokale prøver innført av lokal skoleeier.

Det er viktig å understreke at en nasjonal prøve ikke i seg selv vil gjøre norsk skole eller en enkelt elev bedre. Men prøvene kan bidra til å gi lærerne/skoleeierne kunnskap som kan gjøre en oppmerksom på mangler i opplæringen.

Svakheter i systemet med nasjonale prøver

Statistisk grunnlag og offentliggjøring av resultater

Forslagsstillerne presiserer at formålet med prøver og tester i skolen skal være å sikre mer og bedre læring, og ikke fremme en prestasjonskultur basert på konkurranse og rangering av skoler. Selv om den rød-grønne regjeringen har forbedret systemet med nasjonale prøver, er det fortsatt svakheter. Dette gjelder blant annet presentasjonen av det statistiske grunnlaget.

I dag er det materialet som skoleeierne får av informasjon om resultatene av prøvene, grovt forenklete tall, som i noen tilfeller kan være direkte misvisende. De opprinnelige prøveresultatene, som er svært detaljerte, forenkles og presenteres dels som gjennomsnittstall og dels i form av fordelinger innenfor tre eller fem kategorier av mestringsnivå. Siden et stort antall av skolene og kommunene har få elever på hvert trinn, blir gjennomsnittstallene for de ulike mestringsnivåene svært usikre for den enkelte skole og kommune. Det er både uheldig og direkte misvisende når dette danner grunnlaget for offentliggjøring i media og som tilbakemelding til skolen, lærere, elever og skoleeier.

Tidsbruk og nytteverdi

Det er viktig at prøvene både oppfattes som og fungerer slik at de støtter og fremmer det lokale skoleutviklingsarbeidet. Både rapporten fra tidsbrukutvalget (2009) og Nordisk institutt for studier av innovasjon, forskning og utdannings (NIFU) «Evaluering av nasjonale prøver som system» (2013) kan tyde på at det er uklare forventninger og noen overlappende funksjoner.

Forslagsstillerne ser behov for en tydeligere funksjonsdeling mellom de ulike elementene i kvalitetsutviklingssystemet. Det vil si: mellom de instrumentene som primært skal fungere som pedagogiske verktøy og de som skal gi informasjon og kontrollere status for læringsarbeidet og elevenes læringsutbytte.

Forslagsstillerne mener de nasjonale prøvene kan være nyttige styringsverktøy, og er tilfreds med at NIFUs evaluering viser at mange skoleeiere bruker informasjonen fra prøvene aktivt til å styre og utvikle skolen. Samtidig viser også evalueringen at det er ulike meninger blant lærerne om de nasjonale prøvene er et nyttig verktøy for å fremme læring. Det er viktig å bruke det kunnskapsgrunnlaget man har for å utvikle de nasjonale prøvene. Det er derfor grunn til å spørre om ressursbruken står i samsvar med nytteverdien.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

1. Stortinget ber regjeringen gjennomføre nasjonale prøver som utvalgsprøver.
2. Stortinget ber regjeringen sørge for at presentasjonen av resultatene fra de nasjonale prøvene gir mer presis og riktig informasjon enn tilfellet er i dag.

3. Stortinget ber regjeringen sørge for at de samlede kravene til rapportering og dokumentasjon i skolen reduseres.
 4. Stortinget ber regjeringen fremme forslag om at
- det ikke kan stilles lokale krav til kartlegging og dokumentasjon ut over det som kreves i forskriftene til opplæringsloven.

15. oktober 2014

